

Chișinău, str. Kiev, 3 Republica Moldova
MD-2068, tel. (+373 22) 43 80 02,
tel./fax (+373 22) 43 80 02, e-mail: jrc@justice.md

Chisinau, Kiev 3, street, Republic of Moldova
MD-2068, tel. (+373 22) 43 80 02,
tel./fax (+373 22) 43 80 02, e-mail: jrc@justice.md

Dosarul nr.3-2404/2022

Curtea Constituțională a Republicii Moldova
mun. Chișinău, str. Alexandru Lăpușneanu 28

Judecătoria Chișinău (sediul Rîșcani), Judecător Vitalii Ciumac, în scopul asigurării examinării cauzei civile nr. 3-2404/2022 intentate la cererea de chemare în judecată în contenciosul administrativ, depusă de *Grigori Belii împotriva Uniunii Avocaților din Republica Moldova, Consiliul Uniunii Avocaților din Republica Moldova, Comisia de Licențiere a profesiei de avocat din cadrul Uniunii Avocaților din Republica Moldova cu participarea terțului Ministerul Justiției, privind contestarea actelor administrative,*

Vă expediază cererea de ridicare a excepției de neconstituționalitate, înaintată de reclamantul Belii Grigori.

Anexe: - copia încheierii din 09.06.2023 prin care s-a admis cererea privind sesizarea Curții Constituționale privind ridicarea excepției de neconstituționalitate pe 2 file;

- cerere privind ridicarea excepției de neconstituționalitate, pe 7 file;
- copia cererii de chemare în judecată, pe 16 file.

Judecătorul Judecătoriei Chișinău
(sediul Rîșcani)

Vitalii Ciumac

**Sesizare privind excepția de neconstituționalitate
a art. II alin.(2) din Legea nr.13 din 21.01.2022 pentru modificarea Legii nr.
1260/2002 cu privire la avocatură
(efectul retroactiv al modificărilor legislative privind accesarea în profesia de avocat)**

A. Autorul excepției de neconstituționalitate

A.1. Persoană fizică

1. Nume - Belii

2. Prenume - Grigori

B. Informații pertinente despre cazul dedus judecării instanței de drept comun

În fapt, la 18.01.2022, eu am depus în adresa Comisiei de licențiere a profesiei de avocat a Uniunii Avocaților din Republica Moldova, cererea privind admiterea în profesia de avocat, în temeiul prevederilor art.10 alin.2 lit.d) și art.21 alin.1 lit. b) - f), h) ale Legii cu privire la avocatură.

Prin hotărîrea Comisiei de licențiere a profesiei de avocat nr. 5/2/2022 din 08.02.2022 s-a respins ca neîntemeiată cererea mea privind admiterea în profesia de avocat, înregistrată sub nr.180/2022 din 18.01.2022.

La moment, pe rolul Judecătoriei Chișinău, sediul Rîșcani, se află spre examinare cererea de chemare în judecată depusă de reclamantul Grigori Belîi la data de 20.09.2022, împotriva Uniunii Avocaților din Republica Moldova, Comisiei de Licențiere a Profesiei de Avocat și Consiliului Uniunii Avocaților din Republica Moldova.

Cerințele formulate în cererea de chemare în judecată pot fi rezumate la anularea ca contrară legii, a Hotărîrii Comisiei de licențiere a profesiei de avocat nr. 5/2/2022 din 08.02.2022 și obligarea Comisiei de Licențiere a Profesiei de Avocat să emită actul administrativ individual favorabil prin care să admită candidatura lui Belîi Grigori în profesia de avocat, cu eliberarea licenței corespunzătoare, în conformitate cu prevederile art. 10 alin. (2) lit. d) din Legea nr. 1260 din 19 iulie 2002 cu privire la avocatură (în redacția pînă la modificări).

Pîrîtul a motivat respingerea cererii de admitere în profesia de avocat referindu-se la modificările legislative operate la Legea nr. 1260/2002 cu privire la avocatură prin efectul Legii nr. 13 din 21.01.2022, în pofida faptului că reclamantul, profitînd de drepturile sale, s-a încadrat în cerințele legale reflectate în art. 10 alin. (2) lit. d) a Legii nr. 1260/2002 cu privire la avocatură la momentul înaintării cererii către organele specializate ale Uniunii Avocaților.

În acest sens, Legea nr. 13 din 21.01.2022, în art. II. alin. (2) conține următoare normă juridică: *"prevederile prezentei legi sunt aplicabile și față de persoanele care au cerut admiterea în profesia de avocat în temeiul art. 10 alin. (2) din Legea nr. 1260/2002 cu privire la avocatură pînă la intrarea în vigoare a prezentei legi, dacă o decizie pe marginea acestor cereri nu a fost luată pînă la intrarea în vigoare a prezentei legi."*

C. Obiectul sesizării

Obiectul prezentei sesizări constituie verificarea constituționalității art.II. alin.(2) din Legea nr.13 din 21.01.2022 pentru modificarea Legii nr. 1260/2002 cu privire la avocatură: *"prevederile prezentei legi sunt aplicabile și față de persoanele care au cerut admiterea în profesia de avocat în temeiul art. 10 alin. (2) din Legea nr. 1260/2002 cu privire la avocatură pînă la intrarea în vigoare a prezentei legi, dacă o decizie pe marginea acestor cereri nu a fost luată pînă la intrarea în vigoare a prezentei legi."*

D. Argumentarea incidenței unui drept sau a mai multor drepturi din Constituție

Consider că art. II alin.(2) din Legea nr.13 din 21.01.2022 pentru modificarea Legii nr. 1260/2002 cu privire la avocatură, este neconstituțional deoarece încalcă grav drepturile constituționale mai jos expuse.

Articolul 1 (Statul Republica Moldova) din Constituție prevede:

”(3) Republica Moldova este un stat de drept, democratic, în care demnitatea omului, drepturile și libertățile lui, libera dezvoltare a personalității umane, dreptatea și pluralismul politic reprezintă valori supreme și sînt garantate.”

Astfel, într-un stat de drept, principiul supremației legii este incontestabil, iar adoptarea oricărei legi trebuie să aibă o continuitate juridică a întregului sistem de drept și nu de conjunctură subiectivă, condiționată de factori de influență externă. În condiții în care drepturile personalității umane și dreptatea reprezintă o valoare supremă, adoptarea unei legi nu trebuie să aibă scop, precum caracter care încalcă drepturile omului deja existente, contrar principiului dreptății.

Articolul 16 (Egalitatea) din Constituție prevede:

”(1) Respectarea și ocrotirea persoanei constituie o îndatorire primordială a statului.

(2) Toți cetățenii Republicii Moldova sînt egali în fața legii și a autorităților publice, fără deosebire de rasă, naționalitate, origine etnică, limbă, religie, sex, opinie, apartenență politică, avere sau de origine socială.”

Adoptarea legii respective nu a avut scopul și efectul respectării și ocrotirii persoanei concrete, fiind, totodată, încălcat principiul fundamental de egalitate persoanei în fața legii. Este evident faptul că art. II alin.(2) din Legea nr.13 din 21.01.2022 are un caracter discriminatoriu deoarece persoana avea dreptul să obțină licență de avocat deja se tratează diferit în coraport cu alte persoane, cererile cărora deja au fost soluționate. Mai mult decît atît, chiar autorul acestei legi proclama în public scopul discriminatoriu a acestei norme, deoarece a considerat că procurorii și judecătorii ca personalități individuale, nu trebuie să aibă aceleași drepturi în coraport cu alte persoane.

Articolul 22 (Neretroactivitatea legii) prevede:

Nimeni nu va fi condamnat pentru acțiuni sau omisiuni care, în momentul comiterii, nu constituiau un act delictuos. De asemenea, nu se va aplica nici o pedeapsă mai aspră decît cea care era aplicabilă în momentul comiterii actului delictuos.

Principiul neretroactivității legii se referă nu numai la aspecte delictuoase, dar se referă și la drepturile civile a persoanei. Neaplicarea unei legi mai grave în esență se referă la dreptul fundamental de liberate a persoanei. De fapt, prin adoptarea art. II alin.(2) din Legea nr.13 din 21.01.2022, drepturile personale a persoanei la fel au fost

îngrădite și încălcate prin aplicarea legii mai aspre și mai restricționate în coraport cu starea de fapt la momentul folosirii dreptului respectiv, prin nașterea raporturilor administrative pînă la adoptarea legii. Persoana dorește să se folosească de volumul de drepturi acordati, însă se adoptă legea cu efect retroactiv care are ca efect luarea și lipsirea de dreptul concret deținut.

Articolul 23 (Dreptul fiecărui om de a-și cunoaște drepturile și îndatoririle) din Constituție prevede:

”(2) Statul asigură dreptul fiecărui om de a-și cunoaște drepturile și îndatoririle. În acest scop statul publică și face accesibile toate legile și alte acte normative.”

În Hotărîrea nr. 26 din 23.11.2010, Curtea Constituțională a reținut că pentru a corespunde celor trei criterii de calitate — accesibilitate, previzibilitate și claritate — normele de drept trebuie să fie formulate cu suficientă precizie, astfel încît să-i permită persoanei să decidă asupra conduitei sale și să prevadă, în mod rezonabil, în funcție de circumstanțele cauzei, consecințele acestei conduite. În caz contrar, cu toate că legea conține o normă de drept care aparent descrie conduita persoanei în situația dată, persoana poate pretinde că nu-și cunoaște drepturile și obligațiile. Într-o astfel de interpretare, norma ce nu corespunde criteriilor clarității este contrară art. 23 din Constituție [..].

Curtea Europeană a Drepturilor Omului în jurisprudența sa a subliniat importanța asigurării accesibilității și previzibilității legii, instituind o serie de repere, pe care legiuitorul trebuie să le aibă în vedere pentru respectarea acestor exigențe.

Astfel, Curtea Europeană a menționat că nu poate fi considerată „lege” decît o normă enunțată cu suficientă precizie, pentru a permite individului să-și corecteze conduita. În special, o normă este previzibilă atunci cînd oferă o anume garanție contra atingerilor arbitrare ale puterii publice (cauza *Amann vs. Elveția*, hotărîrea din 16 februarie 2000, §56). Testul preciziei legii impune ca legea, în situațiile în care oferă o anumită marjă de discreție, să indice cu suficientă claritate limitele acesteia (cauza *Silver și alții v. Regatul Unit*, hotărîrea din 25 martie 1983, §80).

În acest sens, în Hotărîrea nr. 26 din 27.09.2016, Curtea Constituțională a reținut că la elaborarea unui act normativ legiuitorul trebuie să respecte normele de tehnică legislativă pentru ca acesta să corespundă exigențelor de calitate. De asemenea, textul legislativ trebuie să corespundă principiului unității materiei legislative sau corelației între textele regulatorii, pentru ca persoanele să-și poată adapta comportamentul la reglementările existente, ce exclud interpretările contradictorii sau concurența între normele de drept aplicabile.

În speță, norma legală citată este neconstituțională, deoarece imprevizibil a desființat un drept fundamental, care a fost dobândit anterior adoptării legii (dreptul de a accede în profesia de avocat).

Articolul 43 (Dreptul la muncă și la protecția muncii) din Constituție prevede:

”(1) Orice persoană are dreptul la muncă, la libera alegere a muncii, la condiții echitabile și satisfăcătoare de muncă, precum și la protecția împotriva șomajului.”

La momentul nașterii raporturilor juridice, persoana a încercat să se folosească de dreptul său constituțional la muncă și la libera alegere a muncii. Mai mult decât atât, orice persoană își face planuri de viață și de perspectivă reieșind din volumul drepturilor și libertăților actuale, ca urmare și decide în timpul corespunzător cum se procedează în caz concret. Persoana care activează în calitate de procuror sau judecător, având o perspectivă concretă de a deveni pe parcurs avocat în anumite condiții, continuă activitatea în domeniu în vederea atingerii condițiilor prevăzute de lege, legate de durata activității. Persoana nu se folosește de alte posibilități de muncă, conștientizând faptul că are dreptul la alegerea dreptului său de a activa în calitate de avocat. Astfel, după ce persoana a manifestat dorința de a se folosi de dreptul său la muncă și la libera alegere a muncii, se adoptă art. II alin.(2) din Legea nr.13 din 21.01.2022, prin care dreptul la muncă grav se îngrădește.

Articolul 54 (Restrângerea exercițiului unor drepturi sau al unor libertăți) din Constituție prevede:

”(1) În Republica Moldova nu pot fi adoptate legi care ar suprima sau ar diminua drepturile și libertățile fundamentale ale omului și cetățeanului.

(2) Exercițiul drepturilor și libertăților nu poate fi supus altor restrângeri decât celor prevăzute de lege, care corespund normelor unanim recunoscute ale dreptului internațional și sînt necesare în interesele securității naționale, integrității teritoriale, bunăstării economice a țării, ordinii publice, în scopul prevenirii tulburărilor în masă și infracțiunilor, protejării drepturilor, libertăților și demnității altor persoane, împiedicării divulgării informațiilor confidențiale sau garantării autorității și imparțialității justiției.

(3) Prevederile alineatului (2) nu admit restrângerea drepturilor proclamate în articolele 20-24.

(4) Restrângerea trebuie să fie proporțională cu situația care a determinat-o și nu poate atinge existența dreptului sau a libertății.”

Cu toate că Constituția prevede că *nu pot fi adoptate legi care ar suprima sau ar diminua drepturile și libertățile fundamentale ale omului și cetățeanului*, se adoptă art. II alin.(2) din Legea nr.13 din 21.01.2022, prin care în mod evident diminuează drepturile existente a persoanelor concrete, care deja au încercat să se folosească de drepturile sale prevăzute de lege. Statul are dreptul să adopte legi care se referă la anumite drepturi potențiale, însă, în speță, în condiții **persoanele deja au cerut admiterea în profesia de avocat**, aceste drepturi deja nu sunt potențiale, dar concrete și reale.

E. Argumentarea pretensei încălcări a unuia sau a mai multor drepturi garantate de Constituție

La momentul angajării în calitate de procuror sau judecător, precum și la momentul depunerii cererii către Comisia de licențiere persoana avea dreptul să se folosească de posibilitățile juridice acordate prin Lege. Conștientizînd faptul deținerii dreptului de a deveni avocat după acumularea unui stagiu de muncă persoana prognozează viața și timpul care reprezintă resursul strategic al fiecărui om, în așa mod ca să aibă posibilitate peste un timp concret să se folosească de dreptul de a obține profesia de avocat fără a susține examenul de calificare.

Astfel, după depunerea la 18.01.2022 a cererii privind admiterea profesiei de avocat am purces la folosirea dreptului respectiv. În afară de aceasta, la momentul depunerii cererii întruneam toate condițiile prevăzute de lege. Însă, prin adoptarea art. II al legii nr.13 din 21.01.2022 a fost grav încălcat art. 54 din Constituția Republicii Moldova. Reiese că în afară de aceea că prin Legea respectivă mi-a fost suprimat și diminuat dreptul meu subiectiv, s-a stipulat, că Legea adoptată are un efect retroactiv, ceea ce încalcă Constituția și drepturile și libertățile mele fundamentale.

Astfel, potrivit art. 7 alin. (1)-(4) din Codul civil, legea civilă nu are caracter retroactiv. Ea nu modifică și nici nu suprimă condițiile de constituire a unei situații juridice constituite anterior, nici condițiile de stingere a unei situații juridice stinse anterior. De asemenea, legea nouă nu modifică și nu desființează efectele deja produse ale unei situații juridice stinse sau în curs de realizare.

Legea nouă este aplicabilă situațiilor juridice în curs de realizare la data intrării sale în vigoare.

De la data intrării în vigoare a legii noi, efectele legii vechi încetează, cu excepția cazurilor în care legea nouă prevede altfel.

În cazul situațiilor juridice contractuale în curs de realizare la data intrării în vigoare a legii noi, legea veche va continua să guverneze natura și întinderea drepturilor și obligațiilor părților, precum și orice alte efecte contractuale, dacă legea nouă nu prevede altfel.

În situațiile prevăzute la alin.(4), dispozițiile legii noi se aplică modalităților de exercitare a drepturilor sau de executare a obligațiilor, precum și de înstrăinare, preluare, transformare sau de stingere a acestora. De asemenea, dacă legea nouă nu prevede altfel, clauzele unui act juridic încheiat anterior intrării în vigoare a legii noi contrare dispozițiilor ei imperative sînt, de la această dată, lipsite de orice efect juridic.

Potrivit Hotărîrii Curții Constituționale nr. 5 din 28.02.2006 privind controlul constituționalității art.3 alin.13 și art.68 alin. (10)-(13) din Legea nr. 199-XIV din 18 noiembrie 1998 "Cu privire la piața valorilor mobiliare", fiind un principiu fundamental de drept, principiul retroactivității este admis doar în cazul stabilirii unei sancțiuni mai blînde. Curtea accentuează că un drept atribuit legal unei persoane (fizice sau juridice) nu poate fi stins pentru motive ilegale sau prin forța unor condiții impuse în mod arbitrar.

Constituția Republicii Moldova acordă legiuitorului posibilitatea de a stabili prin lege, în cazuri concrete, anumite limite. Însă aceste limite trebuie să corespundă normelor unanim recunoscute ale dreptului internațional și să fie necesare în interesele securității naționale, integrității teritoriale, bunăstării economice a țării, ordinii publice, în scopul prevenirii tulburărilor în masă și infracțiunilor, protejării

drepturilor, libertăților și demnității altor persoane, împiedicării divulgării informațiilor confidențiale sau garantării autorității și imparțialității justiției (art.54). Iar art.1 alin.(3) din Codul civil prevede că legislația civilă este întemeiată pe recunoașterea egalității participanților la raporturile reglementate de ea, inviolabilității proprietății, libertății contractuale, inadmisibilității imixtiunii în afacerile private, necesității de realizare liberă a drepturilor civile, de garantare a restabilirii persoanei în drepturile în care a fost lezată și de apărare judiciară a lor.

Conform Hotărârii Curții Constituționale nr. 23 din 09.07.1998 despre controlul constituționalității Hotărârii Parlamentului nr. 1621-XIII din 2 aprilie 1998 "Privind intrarea în vigoarea unor acte legislative adoptate de Parlament", art. 76 din Constituție statuează că legea se publică în "Monitorul Oficial al Republicii Moldova" și intră în vigoare la data publicării sau la data prevăzută în textul ei. Nepublicarea legii atrage inexistența acesteia. Prin urmare, legea are putere juridică și este aplicabilă de la data publicării ei în "Monitorul Oficial al Republicii Moldova" sau de la data indicată în textul legii, însă numai după ce a fost publicată în "Monitorul Oficial" (exceptând dispozițiile art.22 din Constituție referitoare la legile penale, care după publicarea lor pot avea caracter retroactiv).

În conformitate cu Hotărârea Curții Constituționale nr. 32 din 29.10.1998 privind interpretarea art.76 din Constituția Republicii Moldova "Intrarea în vigoare a legii", efectul legii în timp este ghidat de principiul activității legii, potrivit căruia legea se aplică tuturor faptelor în timpul în care se află în vigoare, are eficiență deplină și continuă din momentul intrării în vigoare și până la abrogarea ei. Legea nu se aplică faptelor săvârșite înainte de intrarea ei în vigoare, adică nu are efect retroactiv. Ea dispune numai pentru prezent și viitor și nu are efecte juridice pentru trecut.

E de menționat însă că principiul neretroactivității legii, care are o autoritate incontestabilă, suportă excepții relevate de dreptul penal și dreptul administrativ, potrivit cărora legea care înlătură pedeapsa pentru o faptă sau care ușurează pedeapsa are efect retroactiv, adică se extinde și asupra faptelor săvârșite până la emiterea ei.

Consacrat expres în art. 22 din Constituție, principiul neretroactivității legii urmărește protejarea libertăților, contribuie adâncirea securității juridice, a certitudinii în raporturile interumane. Principala valoare a ordinii de drept constă în posibilitatea oferită fiecăruia de a-și conforma comportamentul regulilor dinainte stabilite.

În acord cu prevederile art.73 alin. (3) și (4) din Legea nr. 100 din 22.12.2017 cu privire la actele normative, actul normativ produce efecte doar cât este în vigoare și, de regulă, nu poate fi retroactiv sau ultraactiv.

Au efect retroactiv doar actele normative prin care se stabilesc sancțiuni mai blânde.

Conform Deciziei Curții Constituționale nr. 3 din 01.11.2012 de sistare a procesului asupra sesizărilor privind excepția de neconstituționalitate a prevederilor articolului II din Legea nr.42 din 17 martie 2011 cu privire la modificarea anexei la Legea nr.451-XV din 30 iulie 2001 privind reglementarea prin licențiere a activității de întreprinzător (Sesizările nr. 13g/2012, 14g/2012 și 15g/2012), prin conținutul articolului 22, Constituția Republicii Moldova recunoaște că principiul neretroactivității legilor nu este numai o cauză particulară, dar și că acesta are o importanță majoră. Legiuitorul a calificat acest principiu ca esențial pentru drepturile

și libertățile fundamentale ale omului, statul având obligația de a asigura condițiile necesare pentru realizarea acestora.

Astfel, legea acționează din momentul intrării în vigoare și până este abrogată. Legea nu se aplică faptelor săvârșite înainte de intrarea ei în vigoare (*lex ad praeteriam non valet*). În principiu, legea dispune numai pentru prezent și viitor, nu și pentru trecut, astfel încât este firesc să acționeze numai după intrarea în vigoare; legea nu ultraactivează, deci, ea nu își extinde acțiunea dincolo de ieșirea din vigoare (limita superioară a duratei ei).

În ipoteza, în care legiuitorul ar dori în mod justificat să înlăture sau să anuleze unele situații nedrepte, nu poate realiza acest lucru prin intermediul unei legi cu caracter retroactiv, ci trebuie să caute mijloace adecvate, care să nu vină în contradicție cu principiul constituțional al neretroactivității legii.

Astfel, nu este echitabil, nu este just și nu este legal ca o lege să-și extindă efectele asupra unor stări de fapt și raporturi consumate sau începute înaintea intrării în vigoare.

În opinia judecătorilor, norma juridică intrată în vigoare are ca rol principal să modeleze conduitele prezente și viitoare, și nicidecum cele trecute.

În Hotărârea nr.26 din 23 mai 2002, Curtea a menționat, că dispozițiile art. 22 din Constituție (privind neretroactivitatea legii) se rezumă la aceea că nimeni nu va fi condamnat pentru acțiuni sau omisiuni care, în momentul comiterii, nu constituiau un act delictuos. De asemenea, nu se va aplica nici o pedeapsă mai aspră decât cea care era aplicabilă în momentul comiterii actului delictuos.

Principiul neretroactivității legii are un caracter universal, ține de stabilitatea ordinii de drept, urmărește protejarea libertăților, contribuie la adâncirea securității juridice și a certitudinii raporturilor interumane.

Este de observat, totodată, că principiul neretroactivității legii nu este un principiu cu caracter absolut. Or, art. 22 din Constituție prevede retroactivitatea normelor juridice penale mai favorabile. În afară de aceasta, teoria contemporană a dreptului admite ca excepții de la principiul neretroactivității legii normele juridice cu caracter imperativ - legile interpretative, precum și normele juridice în care legiuitorul a stabilit expres că ele se vor aplica retroactiv. Din titlul și conținutul legii contestate rezultă neîndoiește că ea este un act de interpretare oficială. Prevederile acestei legi se referă la președinții și vicepreședinții judecătoriilor, tribunalelor și ai Curții de Apel numiți în funcție până la 5 octombrie 2001 și care la data indicată se aflau în funcțiile respective mai mult sau mai puțin de 4 ani. Deci, legiuitorul în cazul de față a instituit modalitatea de aplicare a Legii nr. 486-XV.

Legea contestată, fiind o lege interpretativă, nu aduce atingere libertăților, stabilității ordinii de drept, îndeplinirii justiției și nu încalcă dreptul constituțional al cetățenilor privind accesul la o funcție publică.

În acest sens reglementarea instituită prin legea contestată este oportună și nu contravine principiului neretroactivității legii.

Este de menționat că legea în discuție nu prevede interdicții pentru numirea în funcția de președinte sau vicepreședinte al instanței judecătorești a persoanelor care au exercitat astfel de funcții mai mult de 4 ani.

Astfel legislația națională stabilește expres, că legea poate să aibă un caracter retroactiv numai în cazul în care îmbunătățește starea anterioară și este mai favorabilă.

Mai mult decât atât, potrivit Deciziei CC nr. 142 din 12.12.2019 de inadmisibilitate a sesizării nr. 187g/2019 privind excepția de neconstituționalitate a unor prevederi ale art. XXXI alin. (1) din Legea nr. 138 din 17 iunie 2016 cu privire la modificarea și completarea unor acte legislative, judecătorul Nicolae Roșca în opinia separată a menționat că ”excepții de la principiul neretroactivității, așa cum a statuat Curtea Constituțională, sunt prevăzute doar pentru legile penale mai favorabile [HCC nr.26 din 23 mai 2002; HCC nr.6 din 16 aprilie 2015 §79] și pentru legile interpretative [HCC nr.26 din 23 mai 2002 § 4]”.

În acest context, în Hotărîrea CC 9 din 18-03-2021 pentru controlul constituționalității Legii nr. 230 din 16 decembrie 2020 pentru abrogarea Legii nr. 235/2016 privind emisiunea obligațiilor de stat în vederea executării de către Ministerul Finanțelor a obligațiilor de plată derivate din garanțiile de stat nr. 807 din 17 noiembrie 2014 și nr. 101 din 1 aprilie 2015, Curtea a reiterat, că în jurisprudența sa Curtea a reținut că o lege nouă dispune numai pentru prezent și viitor și nu are efecte juridice pentru trecut (a se vedea DCC nr. 32 din 29 octombrie 1998), nu poate desființa ordinea stabilită prin legea anterioară și nu poate anula consecințele ei (a se vedea HCC nr. 19 din 29 aprilie 1999), precum nici nu modifică și nu desființează efectele deja produse ale unei situații juridice stinse sau în curs de realizare (HCC nr. 5 din 28 februarie 2006; DCC din 28 ianuarie 2008; DCC nr. 3 din 1 noiembrie 2012, § 104; DCC nr. 90 din 19 septembrie 2019, § 17). **În ipoteza în care legiuitorul ar dori, în mod justificat, să înlăture sau să anuleze unele situații nedrepte, el nu poate realiza acest lucru prin intermediul unei legi cu caracter retroactiv, ci trebuie să caute mijloace adecvate, care să nu vină în contradicție cu principiul constituțional al neretroactivității legii. Nu este echitabil, nu este just și nu este legal ca o lege să-și extindă efectele asupra unor stări de fapt și raporturi consumate sau începute înaintea intrării în vigoare (a se vedea DCC nr.3 din 1 noiembrie 2012, § 108, 109), chiar dacă parte a raporturilor juridice sunt autoritățile publice.**

Curtea Europeană a Drepturilor Omului este preocupată, în special, de riscurile asociate cu utilizarea unei legi retroactive care are efectul de a influența efectul juridic al unui litigiu în care statul este parte, în special atunci când efectul este de a face ca procesul să nu poată fi câștigat¹ și². Trebuie examinate îndeaproape motivele avansate pentru a justifica astfel de măsuri (National & Provincial Building Society, Leeds Permanent Building Society și Yorkshire Building Society împotriva Regatului Unit, pct. 112). Nu-i este, în principiu, interzis puterii legislative să reglementeze, în materie civilă, prin noi dispoziții cu întindere retroactivă, drepturi care să decurgă din legile în vigoare. Cu toate acestea, art. 6 se opune ingerinței legiuitorului în

¹ <https://r/live.md/parlamentul-se-intruneste-in-sedinta-plenara-in-cadrul-sesiunii-extraordinare/>, de la ora 05 min 07 sec 15 și până la ora 05 min 47 sec 29, cu pauză de la ora 05 min 12 sec 17 și până la ora 05 min 40 sec 25 // (ora 05 min 07 sec 59 – ora 05 min 08 sec 08, dna O. Stamate) și (ora 05 min 08 sec 39 - ora 05 min 08 sec 54, dl Ig. Grosu)//

² <https://r/live.md/olesea-stamate-face-declaratii-de-presa/>, de la min 16 sec 56 și până la min 18 sec 36

administrarea justiției pentru a influența rezultatul juridic al unei proceduri pendinte în care autoritățile publice sunt părți – cu excepția unor „motive imperioase de interes general” [Zielinski și Pradal și Gonzalez și alții împotriva Franței (MC), pct. 57];

În cauza Topal contra Moldovei, Hotărârea din 03.07.2018, Curtea Europeană a Drepturilor Omului a reiterat că, deși, în principiu, Legiuitorul nu are interdicție să reglementeze în materie civilă, prin noi dispoziții retroactive, asupra drepturilor care decurg din legile în vigoare, principiul statului de drept și conceptul unui proces echitabil în sensul articolului 6 împiedică, exceptând motivele de interes general imperioase, interferența puterii legislative în administrarea justiției cu scopul de a influența rezultatul unui litigiu. În această cauză, Curtea a reținut că Adunarea Populară a Găgăuziei a anulat Legea locală nr. 36-XIX/II, ca fiind contrară legislației naționale și că, de fapt, legea prin care s-a anulat a avut efect retroactiv. Instanțele au respins acțiunea din motivul că pretențiile reclamantului nu mai aveau nicio bază legală în dreptul național.

În aceste circumstanțe, Curtea a constatat că anularea de către Adunarea Populară a Găgăuziei a Legii locale nr. 36-XIX/II a stabilit definitiv și într-un mod retroactiv fondul litigiului aflat în desfășurare dintre reclamant și autoritățile din Găgăuzia și că aceasta a făcut inutilă continuarea procedurii. De asemenea, Curtea a constatat că Comitetul Executiv al Găgăuziei a anulat legea când cauza era pendinte.

Într-o altă speță, (cauza Scordino contra Italiei (nr. 1), Hotărârea din 29 martie 2006, cererea nr. 36813/97), reclamantii au denunțat amestecul puterii legislative în funcționarea puterii judecătorești, ca urmare a adoptării și a aplicării unei legi, care a trecut la nivel național testul de constituționalitate, dar care nu răspundea unui interes public esențial și că a fost concepută numai cu scopul de a soluționa procesele în curs într-o manieră avantajoasă pentru administrația pârâtă (par. 71-74).

Curtea a reafirmat că deși, în principiu, nu este interzis ca legiuitorul să reglementeze în materie civilă, prin noi dispoziții cu caracter retroactiv, drepturi care decurg din legile în vigoare, principiul preeminenței dreptului și noțiunea de proces echitabil consacrate la art. 6 din Convenție se opun, în lipsa unor motive imperioase de interes general, ingerinței puterii legislative în administrarea justiției în scopul de a influența deznodământul judiciar al litigiului [Zielinski și Pradal & Gonzales împotriva Franței (GC), nr. 24846/94 și 34165/96 - 34173/96, pct. 57, CEDO 1999-VII; Rafinăriile grecești Stran și Stratis Andreadis împotriva Greciei, hotărâre din 9 decembrie 1994, seria A nr. 301-B; Papageorgiou împotriva Greciei, hotărâre din 22 octombrie 1997] (par. 78);

În Hotărârea din 12 iunie 2007, pronunțată în cauza Ducret contra Franței, Curtea a reținut că există o încălcare a principiului egalității armelor între două părți, atunci când statul o avantajează pe una dintre părți prin adoptarea unei legi (par. 38).

În această speță, instanțele naționale, inclusiv Consiliul constituțional au argumentat motivul imperios de interes general, prin necesitatea salvării echilibrului financiar al sistemului bancar și al activității economice, în general. Curtea a reamintit că, în principiu, un motiv financiar singur nu poate justifica o astfel de intervenție legislativă (a se vedea, în special, Zielinski și Pradal și Gonzalez și alții, citată mai sus, par. 59).

În orice caz, în speță, nu există nici o dovadă care să susțină argumentul potrivit căruia impactul ar fi fost de o asemenea amploare, încât echilibrul sectorului bancar și al activității economice, în general, ar fi fost puse în pericol. Astfel, intervenția legislativă atacată, care a soluționat definitiv, retroactiv, fondul litigiului dintre particulari în fața instanțelor interne, nu a fost justificată de motive imperioase de interes general (par. 39-41).

În Hotărârea din 26.05.2020, pronunțată în cauza Gil Sanjuan contra Spaniei, (cererea nr. 48297/15), Curtea a constatat o încălcare a articolului 6 §1, ca urmare a aplicării retroactive a unui nou criteriu de admisibilitate a unei acțiuni în fața Curții Supreme după depunerea apelului (par. 45).

Referindu-ne la principiul securității juridice, Curtea a considerat că apariția noului criteriu nu era previzibilă pentru reclamant (par. 38-39) și că nu a avut posibilitate de a remedia consecințele ce au rezultat din aplicarea noului criteriu (par. 40-43).

Cum s-a mai menționat anterior art. II alin.(2) din Legea nr.13 din 21.01.2022 încalcă grav articolul 43 din Constituție, care le garantează persoanelor dreptul la muncă. Alineatul 1 al acestui articol prevede că orice persoană are dreptul la muncă și la libera alegere a muncii. În această cheie, Curtea Europeană a reținut că refuzul admiterii unei persoane în profesia de avocat constituie o limitare a libertății profesionale, care poate face incident dreptul la respectarea vieții private (a se vedea Bigaeva v. Grecia, 28 mai 2009, §§ 22-25). CtEDO a reafirmat în raport cu propria jurisprudență că viața privată are un câmp larg care include în sine pe lângă celelalte aspecte, dreptul la dezvoltarea personală, libertatea de a decide în privința propriului viitor, posibilitatea de a-și dezvolta identitatea personală și socială a fiecărui individ, iar restricțiile aduse vieții profesionale pot intra în câmpul de aplicare al art. 8 CEDO și atunci când au repercusiuni în modul în care individul își creează identitatea socială și profesională (Campagnano vs. Italia, 77955/01).

În Hotărârea nr. 6 din 03.03.2016 privind excepția de neconstituționalitate a articolului 53 lit. c) din Legea nr. 158-XVI din 4 iulie 2008 cu privire la funcția publică și statutul funcționarului public și articolului 76 lit. g) din Codul muncii (suspendarea raporturilor de serviciu), (Sesizarea nr. 50g/2015), Curtea Constituțională a stabilit principiile de bază în temeiul cărora a exercitat controlul de constituționalitate la adoptarea unei legi care reprezintă o încălcare a dreptului la muncă, prevăzut de articolul 43 din Constituție combinat cu articolul 54. În această speță, Curtea nu a constatat încălcarea dreptului la muncă, prevăzut de articolul 43 din Constituție combinat cu articolul 54, în măsura în care textul de lege **nu impunea** alte condiții (pct. 84) și urmărea salvagardarea „altui drept”, în particular, protejarea instituției și a prestigiului profesiei (pct. 85).

În prezenta speță, observăm că prin efectul art. II alin.(2) al Legii nr. 13/2022, la capitolul accesarea în profesia de avocat, stipulat în Legea nr. 1260/2022, în raport cu propria mea persoană, au fost introduse și impuse condiții noi (instruire inițială și examen de calificare). Pe cale de consecință, există suficiente suspiciuni de a considera încălcarea în prezenta speță și a articolului 43 combinat cu articolul 54 din Constituție.

Articolul II alin.(2) al Legii nr. 13/2022 este contrar și art. 16 al Constituției. În afară de argumente expuse anterior, scopul și caracterul discriminatoriu se dovedește prin declarațiile autorului al acestei legi³. Astfel, în interviul Olesei Stamate către postul de radio "Europa liberă" din 24.01.2022, aceasta a indicat că:

"Olesea Stamate: „Exact! Și exact în contextul începerii evaluării extraordinare a judecătorilor și procurorilor care urmează să demareze pe la mijlocul anului curent, mulți probabil s-au gândit că își iau și licența de avocat, o au în rezervă și, dacă nu trec evaluarea la judecători sau la procurori, cel puțin se regăsesc printre avocați.”

Europa Liberă: Acum, când parcă s-a aflat deznodământul acestei povești, ați cedat un pic ca să obțineți mai mult, aveți garanții că acești oameni nu vor fi admiși fără examen în breasla de avocați, e o ședință pe 25 ianuarie, dacă nu greșesc?

Olesea Stamate: „Este o ședință pe 25 ianuarie. Noi vom face tot posibilul ca legea să fie promulgată cât mai curând posibil și poate reușim chiar până la ședința din 25 să fie și publicată. Și legea în formula în care am adoptat-o noi prevede că toate acele dosare pe care nu s-a luat o decizie, deci care nu au intrat în procedură vom fi examinate deja în baza prevederilor noii legi. Deci, respectiv, ele automat pică. Șanse ca cineva să conteste decizia comisiei de licențiere, să meargă în instanță și în primă instanță să-și obțină licența de avocat sunt mici, au mai fost, fiindcă la noi instanțele, așa cum încă nu sunt curățate și nu adoptă hotărâri întotdeauna în baza legii, te poți trezi cu surprize, dar, cel puțin, aceștia nu vor fi toți candidații care au depus dosarele. Deci, asta mai degrabă ar fi o excepție, și o excepție cumva în afara legii, o excepție care va fi clar cu încălcarea legii”.

Totodată, subliniez că la adoptarea Legii nr. 13 din 21.01.2022 pentru modificarea Legii nr. 1260 din 19 iulie 2002 cu privire la avocatură, **legiitorul a urmărit un scop „contrar statului de drept”, întrucât modificările operate erau „îndreptate împotriva unor anumite persoane” (ad hominem)**, pentru a ajunge la un rezultat determinat care dezavantaja o castă de persoane anume. Atragem atenția Curții, că într-o cauză concretă, și anume *cauza Baka v. Ungaria* (Hotărârea din 23 iunie 2016), Curtea Europeană a constatat ilegitimitatea scopului adoptării unei legi *ad hominem*, întrucât încă de la începutul procedurii legislative, s-a decis de a-l sacrifica pe reclamant pe altarul politicii Guvernului în materie de justiție. Cu alte cuvinte, Curtea vede o corelație strânsă între, pe de o parte, slaba „calitate a legii” în ceea ce privește standardele aplicabile statului de drept și, în al doilea rând, scopurile *ad hominem* vizate de noul text aplicat retroactiv.

Curtea Constituțională deja a fost sesizată în vederea verificării constituționalității a art. II alin.(2) din Legea nr.13 din 21.01.2022. Astfel, în Decizie de inadmisibilitate a sesizării nr. 223g/2022 privind excepția de neconstituționalitate a articolului II alin. (2) din Legea nr. 13 din 21 ianuarie 2022 pentru modificarea Legii nr. 1260 din 19 iulie 2002 cu privire la avocatură, Curtea a motivat inadmisibilitatea sesizării prin aceea că nu poate constata aplicabilitatea articolului II alin. (2) din

³ <https://moldova.europalibera.org/a/olesea-stamate-este-cel-mai-bun-compromis-la-care-am-putut-ajunge-31668175.html>

Legea nr. 13 din 21 ianuarie 2022 pentru modificarea Legii nr. 1260 din 19 iulie 2002 cu privire la avocatură în cauza în care a fost ridicată excepția de neconstituționalitate. Totodată, în Decizie de inadmisibilitate a sesizării nr. 223g/2022, sesizare a fost declarată inadmisibilă deoarece nu a fost motivată pretinsa contrarietate a normei contestate cu dispozițiile constituționale.

În speță, există riscul aplicării articolului II alin. (2) din Legea nr. 13 din 21 ianuarie 2022, ca urmare, consider că urmează să fie supusă controlului constituționalității norma respectivă.

Mai mult decât atât, reieșind din DCC nr. 124 din 25.11.2019, § 17; DCC nr. 22 din 27.02.2020, § 17, 38 DCC nr. 20 din 11.02.2019, § 22. 39 DCC nr. 45 din 01.04.2021, § 21. 40 HCC nr. 8 din 05.04.2019, § 17, în pofida existenței sesizării anterioare, nu sunt careva impedimente legale pentru a nu fi examinată sesizarea respectivă.

G. Declarația și semnătura autorului sesizării

Declar pe propria onoare că informațiile prezentate Curții Constituționale sunt veridice.

Cu respect,

Grigori Belii _____

ÎNCHEIERE

09 iunie 2023

mun. Chișinău

Judecătoria Chișinău (sediul Rîșcani)
Instanța de judecată în componența
Președintele ședinței, judecător
Grefier

Vitalii Ciumac
Sandra Tocilă

Examinînd în ședință de judecată publică cererea de ridicare a excepției de neconstituționalitate înaintată de reclamantul Grigore Belîi în cadrul examinării acțiunii în contencios administrativ intentate la cererea de chemare în judecată depusă de Grigore Belîi împotriva Uniunii Avocaților din Republica Moldova, Consiliul Uniunii Avocaților din Republica Moldova și Comisia de Licențiere a profesiei de avocat cu participarea terțului Ministerul Justiției al Republicii Moldova privind contestarea actelor administrative și obligarea eliberării licenței de avocat,

a c o n s t a t a t :

Pe rolul Judecătoriei Chișinău (sediul Rîșcani) se află în examinare acțiunea intentată la cererea de chemare în judecată în contenciosul administrativ depusă de Grigore Belîi împotriva Uniunii Avocaților din Republica Moldova, Consiliul Uniunii Avocaților din Republica Moldova și Comisia de Licențiere a profesiei de avocat cu participarea terțului Ministerul Justiției al Republicii Moldova privind contestarea actelor administrative și obligarea eliberării licenței de avocat.

În cadrul ședinței de judecată reclamantul Grigore Belîi a înaintat o cerere privind ridicarea excepției de neconstituționalitate cu următoarele solicitări: verificarea constituționalității art.II alin.2 din Legea nr.13 din 21.01.2022 pentru modificarea Legii nr.1260/2022 cu privire la avocatură ”prevederile prezentei legi sunt aplicabile și față de persoanele care au cerut admiterea în profesia de avocat în temeiul art.10 alin.2 din Legea nr.1260/2002 cu privire la avocatură pînă la intrarea în vigoare a prezentei legi, dacă o decizie pe marginea acestor cereri nu a fost luată pînă la intrarea în vigoare a prezentei legi.”

În ședința de judecată reclamantul Grigore Belîi a susținut cererea depusă și a solicitat admiterea acesteia cu ridicarea excepției de neconstituționalitate.

Uniunea Avocaților din Republica Moldova, Consiliul Uniunii Avocaților din Republica Moldova și Comisia de Licențiere cît și terțul Ministerul Justiției al Republicii Moldova, fiind citație în mod legal despre data și ora ședinței de judecată, nu s-au prezentat, instanța de judecată constatînd ca posibilă examinarea cererii privind ridicarea excepției de neconstituționalitate în lipsa acestora.

Audiînd argumentele reclamantului și studiînd materialele cauzei instanța de judecată, ajunge la concluzia că cererea privind ridicarea excepției de

neconstituționalitate înaintată de Grigore Belii este una întemeiată și urmează a fi admisă din următoarele considerente.

Conform art.195 din Codul Administrativ, procedura acțiunii în contenciosul administrativ se desfășoară conform prevederilor prezentului cod. Suplimentar se aplică corespunzător prevederile Codului de procedura civilă, cu excepția art.169-171.

Conform art.12/1 din Codul de Procedură Civilă, în cazul existenței incertitudinii privind constituționalitatea legilor, a hotărârilor Parlamentului, a decretelor Președintelui Republicii Moldova, a hotărârilor și ordonanțelor Guvernului ce urmează a fi aplicate la soluționarea unei cauze, instanța de judecată, din oficiu sau la cererea unui participant la proces, sesizează Curtea Constituțională. La ridicarea excepției de neconstituționalitate și sesizarea Curții Constituționale, instanța nu este în drept să se pronunțe asupra temeiniciei sesizării sau asupra conformității cu Constituția a normelor contestate, limitându-se exclusiv la verificarea întrunirii următoarelor condiții: a) obiectul excepției intră în categoria actelor prevăzute la art.135 alin.(1) lit.a) din Constituție; b) excepția este ridicată de către una din părți sau reprezentantul acesteia ori este ridicată de către instanța de judecată din oficiu; c) prevederile contestate urmează a fi aplicate la soluționarea cauzei; d) nu există o hotărâre anterioară a Curții Constituționale având ca obiect prevederile contestate. Ridicarea excepției de neconstituționalitate se dispune printr-o încheiere care nu se supune niciunei căi de atac și care nu afectează examinarea în continuare a cauzei, însă pînă la pronunțarea Curții Constituționale asupra excepției de neconstituționalitate se amână pledoariile. Dacă nu sînt întrunite cumulativ condițiile specificate la alin.(2), instanța refuză ridicarea excepției de neconstituționalitate printr-o încheiere care poate fi atacată odată cu fondul cauzei. Instanța de judecată poate ridica excepția de neconstituționalitate doar dacă cererea de chemare în judecată sau cererea de apel a fost acceptată în modul prevăzut de lege ori dacă cererea de recurs împotriva hotărîrii sau deciziei curții de apel a fost declarată admisibilă conform legii.

Instanța reține că, potrivit normelor de drept enunțate, sesizarea Curții Constituționale este admisibilă numai în cazul în care actul normativ este aplicat sau urmează a fi aplicat, conform opiniei instanței, în pricina concretă pe care o examinează.

Conform hotărîrii Curții Constituționale nr.15 din 06.05.1997 cu privire la interpretarea art.135 al.1 lit.g) din Constituția Republicii Moldova, excepția de neconstituționalitate exprimă o legătură organică, logica între problema de constituționalitate și fondul litigiului principal. Ea poate fi invocată ca incident din inițiativa părților sau din oficiu de către instanța de judecată. Elementele principale ale excepției de neconstituționalitate sînt: necesitatea efectuării unui control de neconstituționalitate; existența raportului triunghiular între partea aflată în proces, ale cărei drepturi sau interese au fost eventual lezate printr-o normă neconstituțională, instanța de judecată, în fața căreia se invocă neconstituționalitatea și Curtea Constituțională chemată să soluționeze excepția de neconstituționalitate; obiectul excepției de neconstituționalitate.

În acest sens instanța reține că în cererea de ridicare a excepției de neconstituționalitate s-a solicitat: controlul constituționalității art.II alin.2 din Legea nr.13 din 21.01.2022 pentru modificarea Legii nr.1260/2022 cu privire la avocatură ”prevederile prezentei legi sunt aplicabile și față de persoanele care au cerut admiterea în profesia de avocat în temeiul art.10 alin.2 din Legea nr.1260/2002 cu privire la avocatură pînă la intrarea în vigoare a prezentei legi, dacă o decizie pe marginea acestor cereri nu a fost luată pînă la intrarea în vigoare a prezentei legi.”

Totodată instanța conchide că potrivit art.12¹ din Codul de Procedură Civilă, pentru invocarea excepției de neconstituționalitate, legătura logică și indispensabilă între fondul

litigiului și normele de drept ale căror constituționalitate s-a solicitat să fie verificată, este susținut în speță.

Corespunzător, reieșind din faptul întrunirii condițiilor cumulative obligatorii stipulate la pct.82 din Hotărârea Curții Constituționale din 09.02.2016 pentru a fi posibilă sesizarea Curții Constituționale, instanța conchide de a admite cererea reclamantului Grigore Belii privind ridicarea excepției de neconstituționalitate, or în cazul deferit judecătii, instanța de judecată se va conduce și va aplica la soluționarea cauzei inclusiv și prevederile legale ale căror control de constituționalitate se solicită a fi verificat de către Înalta Curte.

În temeiul celor expuse și în conformitate cu prevederile art.195, art.230 din Codul Administrativ, art.12¹ alin.1, 2 din Codul de Procedură Civilă, instanța de judecată,

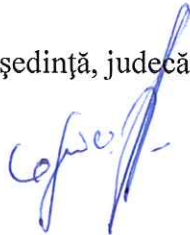
DISPUNE :

Se admite cererea reclamantului Grigore Belii privind ridicarea excepției de neconstituționalitate.

Se sesizează Curtea Constituțională privind controlul constituționalității art.II alin.2 din Legea nr.13 din 21.01.2022 pentru modificarea Legii nr.1260/2022 cu privire la avocatură ”prevederile prezentei legi sunt aplicabile și față de persoanele care au cerut admiterea în profesia de avocat în temeiul art.10 alin.2 din Legea nr.1260/2002 cu privire la avocatură pînă la intrarea în vigoare a prezentei legi, dacă o decizie pe marginea acestor cereri nu a fost luată pînă la intrarea în vigoare a prezentei legi.”.

Încheierea separat nu se supune nici unei căi de atac, dar poate fi atacată o dată cu fondul cauzei.

Președinte de ședință, judecător

Vitalii Ciumac

